

GENESIS

35-37

Jakobs laatste levensfase, de nakomelingen
van Ezau en het begin van Jozefs verhaal

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/genesis/35-37

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Jakob keert terug naar Bethel	3 min	4
2	Reiniging van Jakobs huis voor Bethel	3 min	6
3	De dood en herkomst van Debora	3 min	8
4	God herbevestigt Zijn belofte aan Jakob	2 min	10
5	Rachels dood bij Benjamins geboorte	3 min	11
6	Rubens zonde en Jakobs twaalf zonen	6 min	13
7	Izaks dood en de verzoende broers	2 min	16
8	Ezau, Edom en hun latere geschiedenis	2 min	16
9	De vrouwen en zonen van Ezau	4 min	18
10	Edoms stamhoofden, Amalek en de Horieten	3 min	20
11	Edoms koningen en het auteurschap van Mozes	3 min	22
12	Jobab, Job en de koningen van Edom	3 min	24
13	Het historische belang van geslachtslijsten	2 min	25
14	Jozef als lievelingszoon van Jakob	5 min	27

15	Jozefs dromen en de afgunst van zijn broers	5 min	29
16	De bedoeling van Jozefs dromen	2 min	32
17	Jozef wordt naar zijn broers gestuurd	2 min	33
18	Jakob brengt Jozef roekeloos in gevaar	3 min	35
19	Ruben probeert Jozef te beschermen	2 min	36
20	Jozef in de put en de karavaan naar Egypte	3 min	37
21	Juda stelt voor Jozef te verkopen	2 min	39
22	Rubens terugkeer en het bedrog van Jakob	2 min	40
23	Jozef bij Potifar en de schuld van zijn broers	2 min	42
	Om verder te lezen		43

1

Jakob keert terug naar Bethel

We kijken nu naar Genesis 35. Al heel gauw zullen we ons gaan richten op het verhaal van Jozef. Nu Jakob is teruggekeerd naar het Beloofde Land, hoeft er niet veel meer over hem gezegd te worden. In feite is dit hoofdstuk, hoofdstuk 35, zo ongeveer de laatste gebeurtenis in het leven van Jakob, afgezien van het verhaal van Jozef. Wanneer we bij hoofdstuk 36 komen, het hoofdstuk hierna, vinden we eigenlijk alleen maar een opsomming van de nakomelingen van Ezau. Het is voor ons geen heel belangrijk hoofdstuk om zeer diepgaand te behandelen. Maar daarna, in hoofdstuk 37, komen we bij het verhaal van Jozef. Dat wordt in hoofdstuk 38 kort onderbroken door het verslag over hoe de familie van Juda is ontstaan, maar de rest van Genesis zal in wezen over Jozef gaan. Hoofdstuk 35 is dus geen erg lang hoofdstuk, en het is het laatste hoofdstuk dat werkelijk alleen over Jakob gaat.

Daarna zei God tegen Jakob: Sta op, ga naar Bethel en ga daar wonen en maak daar een altaar voor de God Die aan u verschenen is, toen u vluchtte voor uw broer Ezau.

GENESIS 35:1

Blijkbaar is dit de eerste keer dat hij daar is teruggekomen. Toen hij daar eerder was, had hij die steen opgericht, weet je nog, en gezegd:

Deze steen, die ik als gedenkteken overeind gezet heb, zal een huis van God zijn. En van alles wat U mij geven zult, zal ik U zeker het tiende deel geven.

GENESIS 28:22

Het lijkt erop dat Jakob dat deel niet is nagekomen. Hij had gezegd:

U zult mijn God zijn.

Dat was het eerste wat hij zei, en dat is inderdaad zo geworden. Eerder, in hoofdstuk 33, vers 20, bouwde hij in Sichem een altaar en noemde het:

Hij richtte daar een altaar op en gaf het de naam: De God van Israël is God.

GENESIS 33:20

Op dat moment kwam hij dus zijn belofte na dat hij God tot zijn God zou maken.

Maar dan is er nog de kwestie van het schenken van een tiende van alles aan God. Hij heeft al zijn vee, en hij gaat dat aan God offeren. Hoe werd dat aan God geofferd? Het werd geslacht als offer. Als de man duizenden schapen en geiten enzovoort had, zoals het geval lijkt te zijn — ik bedoel, hij schonk allerlei runderen en kamelen en dergelijke aan Ezau, en dat was waarschijnlijk maar een schijntje vergeleken met zijn hele kudde — dan moet dit een flinke barbecue zijn geweest. We hebben het waarschijnlijk over vele honderden dieren, zo niet meer dan duizend, die bij deze gelegenheid geofferd zouden worden.

Dit is dus niet zomaar een klein uitstapje in de trant van: „Laten we vandaag naar de kerk gaan.” Hij moet al zijn kudden en zijn familie meenemen naar Bethel, waar hij deze langdurige offerdienst gaat houden. Ik zei „barbecue”, omdat het dat in werkelijkheid was. Tenzij hij al deze dieren als volledige brandoffers ging offeren, werd gewoonlijk een deel van het dier op het altaar geofferd en werd de rest bereid en door de aanwezigen opgegeten. In de meeste gevallen zou het dus ook een groot feestmaal zijn.

God zegt in wezen tegen Jakob:

Er is nog één zaak die U Mij hebt beloofd, en u moet terug naar Bethel om die af te handelen.

2

Reiniging van Jakobs huis voor Bethel

Toen zei Jakob tegen zijn huisgezin en tegen allen die bij hem waren: Doe de vreemde goden die in uw midden zijn, van u weg. Reinig u en verwissel uw kleren.

GENESIS 35:2

kan erop wijzen dat hij de terafim tussen de spullen van Rachel had ontdekt en nu wist dat zij die had meegenomen. Maar denk daarnaast ook aan de vrouwen en kinderen van Sichem die gevangengenomen waren. En wie weet hoeveel andere dienaren er inmiddels tot het huishouden behoorden? Hij was een rijke man. Hij was niet langer op de vlucht voor zijn leven. Hij had op één plek een huis en hutten gebouwd. Door het voorval in Sichem had hij duidelijk vrouwelijke dienaren verkregen, en mogelijk had hij ook veel mannelijke dienaren gekocht.

Maar zij waren natuurlijk niet noodzakelijk allemaal aanbidders van Jahweh. Voor zover wij weten, was Jakobs familie de enige familie die werkelijk Jahweh aanbad. Al deze dienaren zouden dus hun religieuze fetisjen en dergelijke hebben meegenomen naar Jakobs huishouden. Hij zegt: „We moeten grote schoonmaak houden en al deze dingen wegdoen. We zullen al jullie goden moeten wegdoen, en we gaan Jahweh aanbidden.”

Hij zegt:

Jullie moeten je reinigen en andere kleren aantrekken.

Dit is ook wat mensen later onder de wet deden wanneer ze onrein waren geworden. Ze moesten tot zonsondergang onrein blijven, of misschien een week, en daarna wasten ze hun kleren en hun lichaam. Dan waren ze gereinigd van hun periode van onreinheid. Hoewel de wet nog niet gegeven was, waren dit dus bijna instinctieve manieren waarop mensen rituele reiniging beoefenden.

Laten wij opstaan en naar Bethel gaan. Ik zal daar een altaar maken voor de God Die mij antwoordde op de dag toen ik in nood was, en Die met mij geweest is op de weg die ik gegaan ben.

GENESIS 35:3

Toen gaven zij Jakob al de vreemde goden die ze bij zich hadden, en de ringen die ze in de oren droegen. En Jakob verborg ze onder de eik die bij Sichem staat.

GENESIS 35:4

Dat zou naar alle waarschijnlijkheid een behoorlijke begraven schat zijn. De oorringen waren vermoedelijk van goud of zilver. Als er veel dienaren waren en veel mensen die hun oorringen inleverden, zou het interessant zijn die boom vandaag de dag te vinden. Ik vraag me af of archeologen die al ontdekt hebben. Het zou een behoorlijke buit zijn. Er staat:

Daarop braken zij op. Gods verschrikking lag over de steden die hen omringden, zodat zij de zonen van Jakob niet achtervolgden.

GENESIS 35:5

Dit verwijst naar wat Jakob aan het einde van het vorige hoofdstuk had gevreesd, toen zijn twee zonen die gruweldaad in Sichem hadden begaan. Jakob had zijn angst uitgesproken dat de andere volken in de omgeving dan zouden komen om wraak te

nemen, en toch gebeurde dat niet. Maar ook dat kwam door niets anders dan Gods ingrijpen. God joeg de inwoners van de omliggende steden vrees aan, zodat Jakob kon reizen zonder aangevallen te worden.

Zo kwam Jakob in Luz, dat in het land Kanaän ligt — het tegenwoordige Bethel — hij en al het volk dat bij hem was.

GENESIS 35:6

Hij bouwde daar een altaar en noemde die plaats El Bethel, want God was hem daar geopenbaard toen hij voor zijn broer vluchtte.

GENESIS 35:7

El Bethel betekent ‘God van het huis van God’, want Bethel betekent ‘huis van God’.

3

De dood en herkomst van Debora

Toen stierf Debora, de voedster van Rebekka, en zij werd begraven ten zuiden van Bethel, onder die eik die hij de naam Eik van geweest gaf.

GENESIS 35:8

Allon Bakuth betekent ‘de terebint van het wenen’, vanwege de rouw om deze voedster.

Nu hebben we nooit eerder iets gehoord over Debora, deze voedster. Maar nog eigenaardiger is dat ze daar blijkt te zijn. Ze is de voedster van Rebekka. Hoe is de voedster van Rebekka bij deze groep mensen terechtgekomen? Bedenk dat Jakob twintig jaar eerder was gevlucht. Inmiddels was het waarschijnlijk meer dan twintig jaar geleden, want hij was alweer enige tijd terug in het land. We weten niet hoelang, maar ongeveer twintig jaar eerder was hij gevlucht, en hij had geen voedster meegenomen. Dit was de voedster van zijn moeder, en hij was twintig jaar bij zijn familie vandaan geweest.

We weten niet waarom Debora, de voedster van zijn moeder, bij hem kwam wonen. Het lijkt heel waarschijnlijk dat zijn moeder was gestorven en dat haar diensten als voedster daarom niet meer nodig waren. Ze was inmiddels waarschijnlijk een huisbediende en zou niet zomaar op zoek gaan naar een andere baan. Ze moest andere taken binnen het huishouden vinden. Misschien vond men dat zij het best als voedster voor Jakobs vrouwen of kinderen kon worden ingezet, en was ze zo deel gaan uitmaken van zijn huishouden.

Misschien kwam ze tijdens de twintig jaar dat hij in Paddan-Aram was. Er is tenslotte geen reden waarom hij in die twintig jaar geen contact met thuis gehad zou kunnen hebben. Hij had berichten kunnen sturen, enzovoort. Mogelijk is zij vanuit het huis van zijn vader bij hem en zijn gezin in Paddan-Aram komen wonen toen zijn vrouwen kinderen begonnen te krijgen en men de diensten van een voedster misschien waardevol vond.

Of misschien heeft hij, nu hij in het Beloofde Land is teruggekomen, een niet opgetekend bezoek aan het oude familiehuis gebracht. Daar ontdekte hij dat zijn moeder was gestorven en dat de voedster van zijn moeder nu min of meer beschikbaar was. Het kan dus zijn dat hij haar toen bij zijn gezin heeft laten komen.

Hoe dan ook, het is gewoon interessant dat zij wordt genoemd alsof we iets over haar weten, terwijl dat niet zo is. We weten niet hoe ze bij de familie terechtgekomen is, maar ze was niet de voedster van Jakob, Rachel of Lea. Ze was de voedster van Rebekka. Aangezien ze niet meer bij Rebekka is, kan het zijn dat Rebekka was gestorven en geen voedster meer kon gebruiken.

Hoe dan ook, het zou werkelijk heel vreemd zijn als Jakob naar het land Kanaän was teruggekomen, zich vervolgens in Sukkoth en daarna in Sichem had gevestigd, en geen enkele moeite had gedaan om zijn eigen vader te bezoeken. Die leefde volgens mij toen nog. Daarom was Jakob waarschijnlijk naar het familiehuis teruggegaan en had hij Debora toen misschien meegenomen om deel uit te maken van zijn gezin.

4

God herbevestigt Zijn belofte aan Jakob

En God verscheen opnieuw aan Jakob, nadat hij uit Paddan-Aram gekomen was, en Hij zegende hem.

GENESIS 35:9

Dit is natuurlijk gewoon een herhaling, een herbevestiging.

En God zei tegen hem:

Verder zei God tegen hem: Ik ben God, de Almachtige. Wees vruchtbaar en word talrijk. Een volk, ja, een menigte van volken zal uit u ontstaan; koningen zullen uit uw lichaam voortkomen.

GENESIS 35:11

Dit is natuurlijk waar. Veel Joodse koningen zijn uit zijn lichaam voortgekomen.

Dit land, dat Ik Abraham en Izak gegeven heb, dat zal Ik aan u geven; en aan uw nageslacht na u zal Ik dit land geven.

GENESIS 35:12

Toen voer God op, bij hem vandaan, van de plaats waar Hij met hem gesproken had.

GENESIS 35:13

Dat God van hem opvoer, betekent dat God naar hem toe was neergedaald. Waarschijnlijk was dit opnieuw een theofanie. Waarschijnlijk verscheen God aan hem in menselijke gedaante. Wat moet dat vanuit ons gezichtspunt vreemd zijn geweest. Voor de aartsvaders zou het niet al te vreemd zijn geweest, want God deed dat van tijd tot tijd. Ze moeten eraan gewend zijn geraakt dat God soms op die manier verschijnt.

Maar het is behoorlijk verbazingwekkend als je bedenkt dat je ergens naartoe kon gaan en dat God dan in menselijke gedaante verscheen en zo met je sprak. Toch bleef dat nog een tijdlang gebeuren, zelfs in latere generaties.

Jakob richtte op de plaats waar God met hem gesproken had een gedenkteken op, een stenen gedenkteken. Hij goot er een plengoffer over uit en goot er olie over.

GENESIS 35:14

Alles hier is gewoon een herhaling van dingen die eerder gebeurd waren, maar bij deze gelegenheid werden ze opnieuw bevestigd.

5

Rachels dood bij Benjamins geboorte

Zij braken op uit Bethel. Toen zij nog maar een kleine afstand af hoefden te leggen om bij Efrath te komen, baarde Rachel, en zij had het zwaar tijdens het baren.

GENESIS 35:16

Efrath is een andere naam voor Bethlehem.

En het gebeurde tijdens haar zware bevalling dat de vroedvrouw tegen haar zei: Wees niet bevreesd, want ook deze keer hebt u een zoon.

GENESIS 35:17

Dus ik vraag me af of het kind in stuitligging lag. De vroedvrouw wist blijkbaar al voordat het volledig geboren was dat het een jongen was, en misschien maakte dat de bevalling zo zwaar.

En zo gebeurde het:

En het gebeurde, toen haar ziel het lichaam verliet, want zij stierf, dat zij hem de naam Ben-oni gaf. Zijn vader gaf hem echter de naam Benjamin.

GENESIS 35:18

Ben-Oni betekent zoon van mijn verdriet, en Benjamin betekent zoon van mijn rechterhand. Zoon van mijn rechterhand zou betekenen: mijn lieveling, degene die na mij het bevel voert. Aan de rechterhand van een koning of aan de rechterhand van iemand anders staan, zou werkelijk betekenen dat je na hem het bevel voert.

Dit leek er dus op te wijzen dat hij Benjamin misschien een bijzondere voorkeursbehandeling zou geven, omdat dit het laatste geschenk was dat Rachel hem bij haar sterven gaf. Hoewel later inderdaad blijkt dat hij die behandeling geeft aan Jozef, de oudere zoon van Rachel. Het kan dus zijn dat hij op dat moment van plan was dat voor Benjamin te doen, maar dat hij na verloop van tijd misschien meer de voorkeur aan Jozef ging geven.

Zo stierf Rachel en zij werd begraven langs de weg naar Efrath, dat is het tegenwoordige Bethlehem. Jakob richtte toen een gedenkteken op boven haar graf. Dat gedenkteken op het graf van Rachel staat er tot op deze dag.

GENESIS 35:19-20

Er is tegenwoordig in de buurt van Bethlehem een gemarkeerde plek die het graf van Rachel wordt genoemd, maar de meeste geleerden geloven dat die niet authentiek is.

Wat interessant is, is dat ze niet in Machpela begraven werd. Omdat lichamen in de zon vrij snel zouden vergaan en er geen manier was om ze na de dood te conserveren, was het gebruikelijk om te proberen het lichaam nog op de dag van overlijden te begraven. Wat het verbazingwekkend maakt, is dat Ismaël, toen Abraham stierf, vanuit zijn woonplaats kwam en erin slaagde samen met Izak bij de begrafenis aanwezig te zijn. Wanneer Izak sterft, zullen we zien dat zowel Ezau als Jakob

aanwezig zijn, hoewel Ezau op het Seirgebergte woont. Dat zou betekenen dat het bericht over de dood van zijn vader hem bereikt moest hebben en dat hij binnen hooguit één dag terug had kunnen reizen om de begrafenis bij te wonen.

Tenzij de mededeling dat zij hem samen begroeven, betekent dat er later, na de eigenlijke begrafenis, een soort herdenkingsplechtigheid was. Ik weet het niet. Het kan ook zijn dat al enige tijd voordat deze mannen stierven bekend was dat ze stervende waren, en dat de zonen die verder weg woonden toen kwamen om bij hun sterven aanwezig te zijn. Maar in dit geval stierf Rachel onverwacht. Er was geen waarschuwing vooraf, en ze waren niet echt bij Machpela. Blijkbaar waren ze niet dichtbij genoeg om haar daar gewoon bij de familie te begraven. Ze werd dus niet bij de familie begraven, hoewel Lea later wel in Machpela begraven werd.

6

Rubens zonde en Jakobs twaalf zonen

Toen brak Israël op en hij zette zijn tent op voorbij Migdal-Eder. En het gebeurde, toen Israël in dat land woonde, dat Ruben eropuit ging en met Bilha sliep, de bijvrouw van zijn vader; en Israël kwam dat te weten. Jakob had twaalf zonen.

GENESIS 35:21-22

Dit hoofdstuk bestaat gewoon uit kleine stukjes over verschillende dingen die verband houden met het verhaal van Jakob, voordat hij van het middelpunt van het toneel verdwijnt en we ons op Jozef gaan richten. Het zijn bijna kleine anekdotes. Rachel sterft terwijl ze Benjamin ter wereld brengt. Ruben pleegt een incestueuze daad met een van de bijvrouwen van zijn vader. En er staat:

Israël hoorde ervan.

Waarom zou hij dat doen? Waarom zou hij met zijn stiefmoeder slapen, bij wijze van spreken? Ze was zijn moeder niet. Lea was zijn moeder, maar de bijvrouw was ook zo iets als een van de vrouwen van zijn vader, en voor hem dus zo iets als een stiefmoeder. Waarom zou hij dat doen? Het is niet echt duidelijk waarom hij dat deed.

Nu, als Ruben niet al de oudste was geweest, zou zijn daad misschien gemakkelijker te begrijpen zijn geweest. Absalom sliep met de vrouwen of bijvrouwen van zijn vader, omdat dat een symbolisch gebaar was waarmee hij de erfenis van zijn vader in bezit nam. Zo wordt dat algemeen opgevat: de zoon, of wie dan ook, of de overweldiger die met de vrouwen van de vorige koning sliep, verklaarde daarmee zo ongeveer dat hij de plaats van die koning innam en in zijn positie stond.

Het is mogelijk dat Rubens daad bedoeld was om de macht te grijpen. Misschien was die zelfs het gevolg van het feit dat Benjamin geboren was en de naam zoon van mijn rechterhand had gekregen. Misschien begon Ruben, die de eerstgeborene was en altijd had gedacht dat hij de erfgenaam zou zijn, te vermoeden dat Benjamin misschien voor die positie bestemd was, gezien de naam zoon van mijn rechterhand. Misschien dacht hij dat hij zijn positie beter kon veiligstellen door zo iets te doen. Als dat inderdaad was wat hij dacht, werkte dat natuurlijk beslist averechts voor hem, want juist door deze daad verloor hij het eerstgeboorterecht.

Maar misschien dacht hij zoals de heidenen om hem heen: zo grijp je de macht in een familie of in een koninkrijk. Jakobs familie leek in zekere zin op een koninkrijk. Hoewel ze rondtrokken en in tenten woonden, waren ze kennelijk met een enorm aantal mensen. En kennelijk waren ze met genoeg mensen om veel van de stadstaten om hen heen te kunnen evenaren. Jakobs positie in het gebied leek dus waarschijnlijk op die van een van deze stadskoningen. Misschien dacht Ruben in die heidense termen aan het grijpen van de troon, bij wijze van spreken, en aan het feit dat hij de volgende in de lijn van opvolging was. Anders is het moeilijk te begrijpen waarom hij dit zou doen.

In de eerste plaats zal Bilha een stuk ouder zijn geweest dan hij. Het is dus niet alsof hij eenvoudigweg brandde van begeerte naar deze vrouw. Ze hadden tenslotte alle vrouwen van Sichem die gevangengenomen waren, en die zouden beschikbaar zijn voor een huwelijk of als bijvrouwen. Het is niet alsof er geen meisjes in de buurt waren. Hij had volop mogelijkheden. Waarom zou hij dan zo iets omstredens doen? Het was behoorlijk riskant, maar hij moet het gevoel hebben gehad dat hij door dit risico te nemen een bepaald voordeel voor zichzelf behaalde. Ik denk niet dat het

alleen maar een daad van begeerte was, alsof hij deze oudere vrouw in de familie altijd al had begeerd. Hij zag het zelf ongetwijfeld op de een of andere manier als een politieke manoeuvre.

In zekere zin zou dat logisch zijn binnen de context waarin Benjamin net geboren is en Jakob hem doelbewust een naam heeft gegeven die erop kan wijzen dat Benjamin Rubens positie zal overnemen. We weten eenvoudigweg niet wat er in Rubens hoofd omging, maar het pakte beslist averechts voor hem uit. Hoewel hij de positie van eerstgeborene had gehad, werd hij vanwege deze daad van het eerstgeboorterecht uitgesloten.

We kunnen ze nu alle twaalf noemen, nu Benjamin erbij is gekomen.

De zonen van Lea: Ruben, de eerstgeborene van Jakob, en daarna Simeon, Levi, Juda, Issaschar en Zebulon. De zonen van Rachel: Jozef en Benjamin. Verder de zonen van Bilha, de slavin van Rachel: Dan en Naftali. En de zonen van Zilpa, de slavin van Lea: Gad en Aser. Dit zijn de zonen van Jakob, die hem in Paddan-Aram geboren zijn.

GENESIS 35:23-26

Benjamin werd echter niet in Paddan-Aram geboren. Benjamin werd geboren nadat Jakob uit Paddan-Aram was teruggekomen. Maar dat verhaal is zojuist verteld, dus de schrijver weet vanzelfsprekend dat Benjamin zal worden gezien als een uitzondering op de algemene uitspraak. Het gezin werd gevormd, en elf van de twaalf zonen werden in Paddan-Aram geboren toen hij buiten het land verbleef. Er is ons zojuist verteld dat Benjamin in het land werd geboren, dus dit moet niet als een tegenstrijdigheid worden beschouwd. Het is de bedoeling dat de lezer begrijpt dat Benjamin wordt genoemd omdat hij deel uitmaakt van het gezin, maar dat hij vanzelfsprekend een uitzondering vormt op de algemene uitspraak dat zij in Paddan-Aram geboren werden.

7

Izaks dood en de verzoende broers

Toen gaf Izak de geest en stierf en werd met zijn voorgeslacht verenigd, oud en van dagen verzadigd. En zijn zonen Ezau en Jakob begroeven hem.

GENESIS 35:29

Op dit punt voegde Ezau zich dus weer bij Jakob. Zoals ik al zei, is het mogelijk dat Ezau had beseft dat de dood van zijn vader nabij was en daarom in de omgeving was gebleven, zodat hij erbij kon zijn. Maar het feit dat Ezau zich hierbij bij Jakob voegde, wijst erop dat Ezau en Jakob met elkaar verzoend waren. Zo zagen we bij de begrafenis van hun vader ook een kennelijke verzoening tussen Ismaël en Izak.

Net als bij de dood van Abraham, en in een aantal andere gevallen waarover we lezen, wordt de dood van Izak hier buiten de chronologische volgorde vermeld. Izak leefde in feite nog tot ver in het leven van Jozef, zelfs tot in de tijd waarin Jozef als slaaf werd verkocht. Hier zien we dus opnieuw het vertelpatroon. Wanneer de schrijver klaar is met het vertellen over één lijn van het verhaal en van plan is een volkomen andere te introduceren, laat hij soms eenvoudigweg de personages uit het verhaal verdwijnen die in het verdere verhaal geen rol meer zullen spelen. Zelfs als ze tot in die tijd bleven leven, is het voor het verhaal niet van belang dat ze toen nog leefden. Op enig moment moet hun dood worden vermeld. En hij gaat het verhaal van Jozef niet op het chronologisch juiste moment onderbreken om ons te vertellen wanneer Izak stierf, dus vertelt hij het ons nu.

8

Ezau, Edom en hun latere geschiedenis

Hoofdstuk 36 kan vrijwel zonder commentaar worden overgeslagen, omdat het in wezen een lijst met namen is, de namen van de nakomelingen van Ezau. Niet dat we er helemaal niets van zullen lezen, maar de nakomelingen van Ezau zijn om een paar

redenen niet zo belangrijk. Eén reden is dat zij niet de uitverkoren lijn vormen. Maar belangrijker nog is dat ze niet eens meer bestaan. De Edomieten zijn uitgestorven, dus je zult ze nergens tegenkomen.

De Edomieten bleven eeuwenlang naast Israël als afzonderlijk volk bestaan, en meestal waren ze Israël vijandig gezind. Israël en Edom waren meestal niet vriendelijk tegen elkaar, en soms waren de Edomieten ronduit gemeen. Toen de Babyloniërs Juda veroverden, verheugden de Edomieten zich bijvoorbeeld en kwamen ze helpen de stad te plunderen. Toen hun broedervolk Jakob in gevangenschap was weggevoerd, maakten de Edomieten daar misbruik van. Zo werden de Edomieten in de latere geschiedenis door Israël herinnerd.

Maar in de tijd van de Makkabeeën, of kort daarna onder de Hasmonese dynastie die volgde op de Makkabese Opstand — dit was in de intertestamentaire periode, slechts een paar honderd jaar voor Christus — brachten de Joden de Edomieten onder hun gezag en namen hen in hun volk op. De Edomieten, of degenen die van Edomieten afstamden, werden daarna Idumeeërs genoemd. De familie van Herodes was in de tijd van Christus in feite de laatst bekende familie van Idumeeërs. De Edomieten waren in de tijd van Christus nog niet uitgestorven, maar kort daarna stierven ze uit met de dood van de familie van Herodes. Herodes de Grote was voor de helft Idumees en voor de helft Joods. Zijn zonen waren natuurlijk voor een kwart Idumees. Na hun overlijden kunnen we eigenlijk niet meer spreken van een Idumees of Edomitisch volk. Iemand vroeg of sommige Arabieren in deze tijd misschien Edomieten zouden kunnen zijn. Maar dat zou beslist in strijd zijn met wat bijna alle geleerden geloven, want volgens historici zijn de Edomieten sinds de eerste eeuw uitgestorven en bestaan ze niet meer.

9

De vrouwen en zonen van Ezau

Maar we hebben wel enige informatie over hen, waarvan een deel zelfs problematisch is. Er staat:

Dit zijn de afstammelingen van Ezau, dat is Edom. Ezau nam zijn vrouwen uit de dochters van Kanaän: Ada, de dochter van Elon, de Hethiet; en Oholibama, de dochter van Ana, de dochter van Zibeon, de Heviet; en Basmath, de dochter van Ismaël, zuster van Nebajoth.

GENESIS 36:1-3

Dit zijn de vrouwen. Het is niet helemaal duidelijk. Het lijkt erop dat hier vier vrouwen worden genoemd. Eerder worden er vier vrouwen van Ezau genoemd. Ons wordt verteld dat hij eerst met twee Kanaänitische vrouwen trouwde en daarna met twee Ismaëlitische vrouwen. De namen zijn hier echter niet noodzakelijkerwijs hetzelfde, en dat heeft sommige mensen voor problemen gesteld. Ik wil opperen dat óf sommige vrouwen onder meer dan één naam bekendstonden, wat in de Schrift niet ongewoon is, óf dat misschien sommige vrouwen van Ezau kinderloos stierven en hij hen verving door andere vrouwen met andere namen. We hebben werkelijk niet genoeg informatie om te bepalen welke verklaring juist is. Maar ze zijn allebei mogelijk, dus het is niet de moeite waard om hier al te lang bij stil te staan.

Maar onder zijn nakomelingen vinden we bijvoorbeeld in vers 4:

Ada baarde Elifaz aan Ezau, en Basmath baarde Rehuel.

GENESIS 36:4

Elifaz was de naam van een van de vrienden van Job, maar dit was niet die Elifaz. Die behoorde tot een latere generatie van Elifaz' naamgenoten. Maar het kan op zijn minst een familienaam zijn geweest. Daarom zou Elifaz, die de vriend van Job was, van deze Elifaz kunnen afstammen, of in elk geval een Edomiet kunnen zijn geweest. Er zijn

verschillende redenen om Job in bepaalde opzichten met de Edomieten in verband te brengen. Eén reden is dat ook Teman in deze lijst staat, en een van de vrienden van Job was een Temaniet.

Er staat:

Ada baarde Elifaz aan Ezau, en Basmath baarde Rehuel.
Oholibama baarde Jeüs, Jaëlam en Korach. Dit waren de zonen van Ezau die hem geboren zijn in het land Kanaän.

GENESIS 36:4-5

Dus voordat hij naar het gebergte Seïr ging, had hij deze zonen.

Ezau nam zijn vrouwen, zijn zonen en zijn dochters, en alle personen die tot zijn huis behoorden, zijn vee en al zijn dieren, en al zijn bezit, dat hij in het land Kanaän verworven had, en ging naar een ander land, weg van zijn broer Jakob, want hun bezittingen waren te groot om bij elkaar te kunnen wonen; het land waar zij vreemdeling waren, kon hen niet onderhouden vanwege hun vee.

GENESIS 36:6-7

Dat klinkt sterk als Abram en Lot.

Daarom ging Ezau in het Seïrgebergte wonen. Ezau, dat is Edom.

GENESIS 36:8

en we worden eraan herinnerd dat Ezau Edom is, wat ons ook in vers 1 werd verteld.

Dit zijn de afstammelingen van Ezau, de vader van Edom, in het Seirgebergte. Dit zijn de namen van de zonen van Ezau: Elifaz, de zoon van Ada, de vrouw van Ezau; Rehuel, de zoon van Basmath, de vrouw van Ezau. En de zonen van Elifaz waren: Teman, Omar, Zefo, Gaëtam en Kenaz. Timna was een bijvrouw van Elifaz, de zoon van Ezau, en zij baarde Amalek aan Elifaz. Dit waren de zonen van Ada, de vrouw van Ezau.

GENESIS 36:9-12

10

Edoms stamhoofden, Amalek en de Horieten

Van Teman stamden de Temanieten af; een van Jobs goede vrienden was een Temaniet. Amalek is eveneens het vermelden waard, omdat de Amalekieten uiteindelijk een afzonderlijke stam werden en een ware plaag werden. Zij waren het eerste volk dat Israël aanviel toen het in de tijd van Mozes uit Egypte kwam.

Uiteindelijk sprak God een vloek uit over de Amalekieten: ze moesten worden uitgeroeid, weggevaagd tot en met de allerlaatste man, vrouw en kind. Dat was een bevel dat God later aan koning Saul gaf, namelijk dat hij de Amalekieten moest gaan uitroeien. Dat deed hij niet volledig. Later waren er nog Amalekieten. De man die het nieuws over de dood van Saul aan David bracht, was een Amalekiet. Niet alle Amalekieten waren slecht, maar ze waren een slecht volk dat Israël moeilijkheden bezorgde.

Er staat in vers 13:

Dit zijn de zonen van Rehuel: Nahath, Zerah, Samma en Mizza. Dat waren de zonen van Basmath, de vrouw van Ezau.

GENESIS 36:13

Dit waren de zonen van Oholibama, dochter van Ana, dochter van Zibeon, de vrouw van Ezau: zij baarde aan Ezau Jeüs, Jaëlam en Korach.

GENESIS 36:14

— niet dezelfde Korach; die leefde later, in de tijd van Mozes.

Dit zijn de stamhoofden van de zonen van Ezau. De zonen van Elifaz, de eerstgeborene van Ezau, waren: het stamhoofd Teman, het stamhoofd Omar, het stamhoofd Zefo, het stamhoofd Kenaz, het stamhoofd Korach, het stamhoofd Gaëtam, het stamhoofd Amalek. Dit waren de stamhoofden van Elifaz in het land Edom; dit waren de zonen van Ada.

GENESIS 36:15-16

Merk op dat deze zonen blijkbaar stamhoofden van dorpen of clans werden, net zoals de zonen van Jakob de hoofden van stammen werden. Er was het stamhoofd Korach. We krijgen deze namen te horen. Ik denk niet dat we ze allemaal opnieuw hoeven te lezen. Het zijn voor een groot deel dezelfde namen. Vers 17 zegt:

Dit zijn de zonen van Rehuel, de zoon van Ezau: het stamhoofd Nahath, het stamhoofd Zerah, het stamhoofd Samma, het stamhoofd Mizza; dit zijn de stamhoofden van Rehuel in het land Edom; dit zijn de zonen van Basmath, de vrouw van Ezau.

GENESIS 36:17

Dan worden hun namen opnieuw genoemd. We hebben hun namen eerder al gelezen, en zo gaat het ook door tot en met vers 19. Dan vers 20:

Dit zijn de zonen van Seïr, de Horiet, de inwoners van dat land: Lotan, Sobal, Zibeon, Ana,

GENESIS 36:20

Dit zijn niet de nakomelingen van Ezau, maar de mensen die Ezau overwon, de Horieten in Seïr. En zo krijgen we de namen van deze mensen, die nu natuurlijk uitgestorven zijn en wier namen, denk ik, de tijd die het kost om ze voor te lezen niet waard zijn. Ik vind ze in elk geval die tijd niet waard.

11

Edoms koningen en het auteurschap van Mozes

Nu vers 31:

Dit zijn de koningen die in het land Edom geregeerd hebben, voordat er een koning over de Israëlieten regeerde:

GENESIS 36:31

Deze uitspraak, „voordat er een koning over de kinderen van Israël regeerde”, wordt beschouwd als bewijs dat Mozes het boek Genesis niet geschreven kan hebben. Want toen Mozes leefde, regeerden er nog geen koningen over Israël. Sterker nog, ook lange tijd na Mozes was dat nog niet zo. Eerst was er Mozes, daarna was er Jozua, en vervolgens waren er vierhonderd jaar lang de richters. Pas na de periode van de richters kwamen er koningen in Israël. Het lijkt dus een anachronisme als men denkt dat Mozes deze uitspraak schreef: deze koningen waren in Edom voordat er koningen in Israël waren. Het klinkt alsof, vanuit het perspectief van de schrijver, het koningschap in Israël inmiddels een ontwikkeling was die in zijn tijd werkelijk bestond.

Nu zijn er een paar oplossingen die helemaal niet moeilijk zijn. Eén daarvan is dat Mozes niet elk woord geschreven hoeft te hebben om deze boeken toch boeken van Mozes te laten zijn. Dat het boeken van Mozes zijn, komt doordat Mozes in hoofdzaak de auteur is en de voornaamste autoriteit erachter. Maar ze kunnen sindsdien op bepaalde manieren geredigeerd zijn. Een latere redacteur kan bij wijze van verklarende opmerking hebben vermeld: „Deze koningen in Edom waren er voordat er

koningen in Israël waren.” Die redacteur kan veel later, ten tijde van de Joodse monarchie, geleefd hebben. Dat doet niets af aan de waarschijnlijkheid dat Mozes de auteur van het werk als geheel was.

Er is ook nog een andere mogelijkheid geopperd. Ik denk weliswaar niet dat die even waarschijnlijk is, maar onmogelijk is ze niet. We weten dat Mozes in het boek Deuteronomium vooruitliep op een tijd waarin Israël koningen zou hebben. In Deuteronomium 17, vers 14, zei Mozes:

Wanneer u in het land komt dat de HEERE, uw God, u geeft, en u dat in bezit neemt en erin woont, en u dan zegt: Ik wil een koning over mij aanstellen, zoals al de volken die rondom mij zijn,

DEUTERONOMIUM 17:14

Nu zegt hij niet dat hij dit goedkeurt, maar hij weet dat dit is wat ze zullen gaan doen.

dan moet u voorzeker hem tot koning over u aanstellen die de HEERE, uw God, verkiezen zal. Uit het midden van uw broeders moet u een koning over u aanstellen; u mag geen buitenlander over u zetten, die uw broeder niet is.

DEUTERONOMIUM 17:15

Als jullie dan toch op een koning staan, zorg er dan voor dat God de koning mag kiezen. Vervolgens geeft hij wetten die betrekking hebben op iedere koning die ze zouden kiezen. Met andere woorden, Mozes voorziet dat er een tijd zal komen waarin Israël koningen heeft. Het is dus heel goed mogelijk dat hij deze woorden in Genesis heeft geschreven: dat er nog geen koningen in Israël regeerden in de tijd waarin deze koningen van Edom bestonden.

12

Jobab, Job en de koningen van Edom

Hoe dan ook, we hebben deze lijst van Edomitische koningen in Genesis 36, vers 32:

Bela, de zoon van Beor, regeerde in Edom, en de naam van zijn stad was Dinhaba. Bela stierf, en Jobab regeerde in zijn plaats, een zoon van Zerah, van Bozra.

GENESIS 36:32-33

Nu hebben sommige geleerden gezegd dat Jobab „iemand die luid huult” betekent, en er is geopperd dat hij Job kan zijn. Jobab zou een langere vorm van de naam Job kunnen zijn. Ik wil dat niet met stelligheid beweren. Ik weet niet hoe waarschijnlijk het is, maar het is interessant dat Job in andere opzichten, in elk geval via sommige van zijn vrienden, met de Edomitische lijn in verband staat. Job was misschien geen Edomiet, maar hij had Edomitische vrienden. Er wordt gezegd dat hij in zijn tijd de grootste, machtigste en rijkste van de mannen van het Oosten was. Welnu, Edom lag ten oosten van Israël, in het zuidoosten. En als Jobab Job was, dan was hij feitelijk een koning. Dat zou verklaren waarom hij de grootste en rijkste was, enzovoort.

Er is dus een mogelijkheid. En als Jobab „iemand die luid huilt” betekent, kan het heel goed zijn dat dit zijn naam werd na de gebeurtenissen die in het boek Job zijn opgeschreven, als herinnering aan de beproevingen die hij had doorgemaakt en aan de manier waarop hij tijdens zijn beproevingen had gehuild en gejammerd. Het is misschien nogal vergezocht, maar niet buitengewoon vergezocht.

Jobab stierf, en Husam, uit het land van de Temanieten, regeerde in zijn plaats. Husam stierf, en Hadad, de zoon van Bedad, regeerde in zijn plaats, die de Midianieten in de vlakte van Moab versloeg; en de naam van zijn stad was Avith. Hadad stierf en Samla, uit Masreka, regeerde in zijn plaats. Samla stierf, en Saul, van Rehoboth aan de rivier, regeerde in zijn plaats. Saul stierf en Baäl-Hanan, de zoon van Achbor, regeerde in zijn plaats.

GENESIS 36:34-38

—niet de bekende Saul—

Vers 39:

Baäl-Hanan, de zoon van Achbor, stierf, en Hadar regeerde in zijn plaats. De naam van zijn stad was Pahu, en de naam van zijn vrouw was Mehetabeël, een dochter van Matred, dochter van Mezahab.

GENESIS 36:39

13

Het historische belang van geslachtslijsten

Trouwens, deze namen zijn volstrekt onbelangrijk voor alle latere generaties die geen contact met Edomieten hebben. Daarom kan de aanwezigheid van deze bijzonderheden alleen worden verklaard door het feit dat ze waar zijn. Iemand die een

mythologische geschiedenis schreef, zou zijn bladzijden niet belasten met de namen van dit soort mensen, die op geen enkele manier van belang zijn voor het verhaal. De namen van de Horieten die door Edom werden verdreven, enzovoort. Het is nogal saaie lectuur, maar het is een verslag. Het is een verslag van deze families dat iemand heeft bijgehouden. Daarom is dit een sterke aanwijzing dat het om historische informatie gaat en niet om mythologie. Waarom zouden ze anders al deze bijzonderheden opnemen?

Vers 40 zegt:

Dit zijn de namen van de stamhoofden van Ezau, ingedeeld naar hun geslachten, ingedeeld naar hun woon plaatsen, met hun namen: het stamhoofd Timna, het stamhoofd Alva, het stamhoofd Jetheth, het stamhoofd Oholibama, het stamhoofd Ela, het stamhoofd Pinon, het stamhoofd Kenaz, het stamhoofd Teman, het stamhoofd Mibzar, het stamhoofd Magdiël, en het stamhoofd Iram. Dit waren de stamhoofden van Edom, volgens hun woongebieden in het land dat zij in bezit hadden. Dit was Ezau, de vader van Edom.

GENESIS 36:40-43

—denk ik vernoemd naar een van de vrouwen—

waaraan we in dit hoofdstuk nu ongeveer voor de derde keer worden herinnerd.

14

Jozef als lievelingszoon van Jakob

En zo komen we bij Jozef. Zijn verhaal wordt in hoofdstuk 37 ingeleid, in hoofdstuk 38 onderbroken en vervolgens in hoofdstuk 39 voortgezet. Het beslaat de rest van het boek Genesis. Er staat:

Jakob woonde in het land waar zijn vader als vreemdeling gewoond had, in het land Kanaän. Dit zijn de afstammelingen van Jakob. Jozef, zeventien jaar oud, hoedde gewoonlijk het kleinvee met zijn broers — hij was een jonge man — met de zonen van Bilha en met de zonen van Zilpa, de vrouwen van zijn vader. En Jozef bracht het kwade gerucht over hen aan zijn vader over.

GENESIS 37:1-2

Ofwel: dat is de toledot, een inleiding tot een nieuw gedeelte.

Deze halfbroers zagen hem dus als een klikspaan. Het is niet waarschijnlijk dat Jozef over hen loog. Hij bracht waarschijnlijk een slecht bericht over hen omdat het slechte mannen waren. Wat deden ze? Vielen ze de plaatselijke herderinnen seksueel lastig? Mishandelden ze de kudden? Wat deden ze? We weten het niet. Ik weet niet hoeveel problemen je kunt veroorzaken wanneer je buiten op de heuvels schapen hoedt, maar ze deden dingen waarvan Jozef dacht dat zijn vader ze graag zou willen weten. Dus klikte hij over hen. Daardoor maakte hij zich niet bepaald geliefd bij zijn broers.

Israël had Jozef meer lief dan al zijn andere zonen, want hij was voor hem een zoon van zijn ouderdom. Ook liet hij een veelkleurig gewaad voor hem maken.

GENESIS 37:3

Dat is Jakob. Benjamin was in nog sterkere zin een zoon die Jakob op zijn oude dag had gekregen, maar het lijkt erop dat Jozef Jakobs lieveling was geworden. Misschien kwam dat doordat hij de oudste zoon was van de enige vrouw die Jakob ooit had gewild of liefgehad. Daarom kan hij in Jakobs gedachten zijn eerstgeborene zijn geweest.

We weten ook dat Jozef een man van uitzonderlijke integriteit en bekwaamheid was. Dat weten we tot dusver nog niet, maar we weten het uit het latere verhaal. Hij bezat grote integriteit. Daardoor werd hij in de gevangenis geworpen, omdat hij geen concessies wilde doen aan zijn integriteit.

Hij was bijzonder bekwaam. Daardoor werd hij zelfs als slaaf als een voortreffelijk mens erkend en kreeg hij de verantwoordelijkheid voor heel Potifars huishouden. Later kreeg hij de verantwoordelijkheid voor de hele gevangenis en daarna voor heel Egypte. Deze voortreffelijke eigenschappen van de man Jozef kunnen heel goed al zichtbaar zijn geweest toen hij zeventien was. Behalve dat hij Rachels eerstgeborene was, kan hij beslist ook door zijn goede karakter en zijn begaafdheid bij zijn vader in de gunst zijn gekomen.

Hoe dan ook, we kunnen dit zeggen: we weten niet veel over Benjamins karakter. Er wordt bijna niets over hem gezegd. Maar wat de tien oudere broers van Jozef betreft: het waren allemaal schurken, het waren allemaal leugenaars en ze waren allemaal wreed. Jozef was dat niet. Het is dus niet zo moeilijk te begrijpen waarom zijn vader Jozef verkoos boven deze onverlaten.

En daarom werd er voor hem een veelkleurig gewaad gemaakt. Om te beginnen was dat een heel duur kledingstuk. Kleuren zijn voor ons gemakkelijk verkrijgbaar, maar in die tijd moesten kleurstoffen voor stoffen worden gewonnen door bloemen en ander plantaardig materiaal dat je kon vinden fijn te stampen. In de woestijn zou daarvan slechts een beperkt aantal zijn. Zelfs als er volop van waren, kostte het veel werk om kleurstof voor stoffen te maken. En als een kledingstuk dan veel kleuren had, betekende dat waarschijnlijk dat het aan elkaar was genaaid uit stroken van verschillende stoffen die elk in een andere kleur waren geverfd. Daarom was het een heel werkstuk. Het zou duur en zeldzaam zijn. Bovendien was het waarschijnlijk symbolisch. De meeste geleerden geloven dat Jakob met dit gewaad aan Jozef

koninklijke eer wilde verlenen. Door hem deze bijzondere mantel, deze bijzondere overmantel, te geven, leek Jakob te zeggen: „Jozef zal degene zijn die over deze familie heerst.” Daar waren zijn broers blijkbaar ook bang voor.

Toen zijn broers zagen dat hun vader meer van hem hield dan van al zijn broers, haatten zij hem en konden zij niet vriendelijk met hem spreken. Telkens wanneer ze hem in huis of op het veld tegenkwamen, maakten ze hatelijke en sarcastische opmerkingen en probeerden ze ruzie met hem te zoeken. Ze konden niet vriendelijk met hem spreken. Jozef was omringd door oudere broers die hem voortdurend treiterden.

15

Jozefs dromen en de afgunst van zijn broers

Jozef kreeg een droom en vertelde die aan zijn broers, en zij haatten hem nog meer. Hij zei tegen hen:

Hij zei tegen hen: Luister toch naar deze droom die ik gehad heb. Zie, wij waren midden op de akker schoven aan het binden; en zie, mijn schoof stond op en bleef ook overeind staan. En zie, jullie schoven kwamen om hem heen staan en bogen zich voor mijn schoof neer.

GENESIS 37:6-7

Zijn broers vroegen hem of hij werkelijk over hen zou regeren of over hen zou heersen. Ze haatten hem dus nog meer vanwege zijn dromen en zijn woorden.

Toen kreeg hij nog een droom en vertelde die aan zijn broers. Hij zei:

Hij kreeg nog een andere droom, en vertelde ook die aan zijn broers. Hij zei: Zie, ik heb weer een droom gehad; en zie, de zon, de maan en elf sterren bogen zich voor mij neer.

GENESIS 37:9

Hij vertelde die aan zijn vader en zijn broers, en zijn vader bestrafte hem en zei:

Toen hij dit aan zijn vader en zijn broers vertelde, bestrafte zijn vader hem en zei tegen hem: Wat is dat voor een droom die je gehad hebt? Moeten wij, namelijk ik, je moeder en je broers, soms naar je toe komen om ons voor jou ter aarde neer te buigen?

GENESIS 37:10

Zijn broers waren jaloers op hem, maar zijn vader hield de zaak in gedachten.

Met andere woorden, zijn vader beseftte dat hier misschien iets achter zat. Hij had misschien het gevoel dat Gods hand op een bijzondere manier op Jozef rustte, vanwege Jozefs bekwaamheid, zijn knappe uiterlijk en al die dingen. Later wordt ons verteld dat Jozef een bijzonder knappe jongeman was. Ouders zagen dat vaak als een teken van Gods gunst. We weten dat er over de geboorte van Mozes staat dat zijn ouders hem verborgen hielden,

Door het geloof werd Mozes, toen hij geboren was, drie maanden lang door zijn ouders verborgen, omdat zij zagen dat het kind bijzonder mooi was. En zij waren niet bevreesd voor het bevel van de koning.

HEBREEËN 11:23

Blijkbaar hadden ze een zeker voorgevoel dat hij een belangrijk man zou worden omdat hij er goed uitzag.

Het zou een beetje moeilijk zijn om een echte bijbelse theologie over een knap uiterlijk op te stellen, maar zoiets bestaat werkelijk. De Bijbel zegt beslist:

Bevalligheid is bedrieglijk en schoonheid vergankelijk, maar een vrouw die de HEERE vreest, die zal geprezen worden.

SPREUKEN 31:30

De Bijbel maakt dus heel duidelijk dat veel dingen belangrijker zijn dan lichamelijk aantrekkelijk zijn.

Tegelijkertijd werd er vaak vermeld dat deze of gene persoon knap of mooi was. Dit was niet slechts een oppervlakkige en vleselijke waarneming van de geschiedschrijver. Het was gewoonlijk bedoeld om iets aan te geven over het belang van die persoon. Ons wordt verteld dat Rebekka een vrouw was die mooi was om te zien, en Rachel ook. Zij werden de vrouwen van belangrijke mannen. In sommige gevallen, zoals bij Rachel, had ze niet veel meer wat voor haar pleitte dan haar schoonheid.

Maar de Bijbel vermeldt vaak de lichamelijke aantrekkelijkheid van een man of een vrouw, alsof dat op de een of andere manier een van de dingen is waardoor hij of zij zich als iemand van betekenis van anderen onderscheidt. De Bijbel maakt ook heel duidelijk dat veel dingen veel belangrijker zijn dan dat. In 1 Petrus, hoofdstuk 3, vers 3 en 4, staat dat de versiering van een vrouw niet de uiterlijke versiering moet zijn van het vlechten van het haar en het aantrekken van kleding, maar:

Uw sieraad moet niet bestaan in iets uiterlijks: het vlechten van het haar, het dragen van gouden sieraden of het aantrekken van mooie kleren; maar uw sieraad moet zijn de verborgen mens van het hart, met het onvergankelijke sieraad van een zachtmoedige en stille geest, die kostbaar is voor God.

1 PETRUS 3:3-4

De Bijbel erkent dus dat er, wanneer mensen er goed uitzien, vaak een bepaalde betekenis aan wordt toegekend. Maar dat betekent niet dat het goede mensen zijn of dat hun uiterlijk het belangrijkste aan hen is. Ik zeg dit omdat Jozef knap en bekwaam was, en een man met karakter. Toen Jakob over deze dromen hoorde, kon hij gemakkelijk vermoeden dat Jozef misschien boven zijn broers zou uitstijgen.

Hij schrok een beetje van de gedachte dat Jakob en Jozefs moeder voor hem zouden buigen, vooral omdat Jozefs moeder overleden was. Ik denk dat Jakob dit zei om duidelijk te maken hoe onwaarschijnlijk het hem leek dat dit zou gebeuren, maar hij

was er niet volkomen van overtuigd dat het niet zou gebeuren. De broers haatten Jozef en waren jaloers op hem, maar zijn vader hield de zaak in gedachten.

16

De bedoeling van Jozefs dromen

God gaf Jozef deze dromen al heel vroeg, lang voordat ze in vervulling gingen. We weten dat ze later in de geschiedenis in vervulling gingen, maar waarom gaf God hem die dromen op dit moment? Misschien omdat hij de neiging had ontmoedigd te raken. Hij was omringd door oudere broers die hem altijd kleineerden, altijd met hem in discussie gingen en altijd ruzie met hem probeerden te zoeken. Misschien voelde hij zich wel als de Lone Ranger. Hij voelde zich misschien geïsoleerd en volledig aan de grillen van zijn broers overgeleverd.

Om hem te bemoedigen, heeft God hem misschien een visioen van de toekomst gegeven:

Je broers, die mannen die je nu treiteren en alle macht over je hebben—op een dag zul jij macht over hen hebben. Op een dag zullen ze voor je buigen.

Dat kan bedoeld zijn geweest als een bemoediging voor hem, maar misschien had hij het hun niet moeten vertellen.

Door zijn broers en zijn vader over deze dromen te vertellen, was Jozef volgens sommige mensen aan het opscheppen. Anderen denken dat hij gewoon naïef was en niet beseftte welk effect het op hen zou hebben. We weten het niet echt. Misschien vond hij dat dit een boodschap van God was die hij aan hen moest doorgeven. Hoewel hij er zelf goed door voor de dag kwam en zij er slecht door voor de dag kwamen, speelde dat misschien niet eens een rol in zijn gedachten. Misschien dacht hij: 'Ik heb zojuist een profetische droom van de Heere ontvangen.' Terwijl ze bij het ontbijt bij elkaar zaten, zei hij misschien: 'Ik had vannacht een ongewone droom. Ik denk dat die misschien van God kwam. Dit is wat er gebeurde.' Het is duidelijk dat de dromen Jozef boven de rest van zijn familie plaatsten. En we weten dat ze profetisch waren, want dat

is precies de positie die hij uiteindelijk kreeg. Maar misschien zag hij het niet als iets waarmee hij kon opscheppen. Misschien vond hij het gewoon iets fascinerends, iets wat voor iedereen interessant kon zijn omdat God het hem had laten zien.

17

Jozef wordt naar zijn broers gestuurd

Hoe dan ook, daarna gingen zijn broers de kudde van hun vader in Sichem weiden.

Toen zei Israël tegen Jozef: Weiden je broers het vee niet bij Sichem? Ga, ik stuur je naar hen toe. Hij zei tegen hem: Zie, hier ben ik.

GENESIS 37:13

Toen zei Israël tegen Jozef: Weiden je broers het vee niet bij Sichem? Ga, ik stuur je naar hen toe. Hij zei tegen hem: Zie, hier ben ik. Hij zei tegen hem: Ga toch en kijk of het goed gaat met je broers en met het vee, en breng verslag aan mij uit. Zo stuurde hij hem uit het dal van Hebron en hij ging naar Sichem. Een man trof hem aan, want zie, hij dwaalde rond op het veld. De man vroeg hem: Wat zoekt u? Hij zei: Ik ben op zoek naar mijn broers; vertel mij toch waar zij aan het weiden zijn. Toen zei die man: Zij zijn vanhier opgebroken, want ik hoorde hen zeggen: Laten we naar Dothan gaan. Jozef ging zijn broers achterna en trof hen aan bij Dothan. Zij zagen hem van ver; en nog voor hij in hun nabijheid gekomen was, smeedden zij een listig plan tegen hem om hem te doden. Zij zeiden tegen elkaar: Zie, daar komt die meesterdromer aan! Nu dan, kom, laten we hem doden en hem in een van deze putten gooien. Wij zullen zeggen: Een wild dier heeft hem opgegeten. Dan zullen we eens zien wat er van zijn dromen terechtkomt. Ruben hoorde dat en wilde hem uit hun hand redden. Hij zei: Laten wij hem niet om het leven brengen. Ruben zei ook tegen hen: Vergiet geen bloed; gooi hem in deze put die in de woestijn is, en sla niet de hand aan hem. Hij zei dit om hem uit hun hand te redden en hem naar zijn vader terug te brengen.

GENESIS 37:13-22

18

Jakob brengt Jozef roekeloos in gevaar

Laten we het nu allereerst over deze verzen hebben. Jakob deed hier iets heel doms. Hij wist dat zijn zonen Jozef haatten. Hij wist dat sommigen van hen tot moord in staat waren, want twee van hen hadden uit verontwaardiging een hele stad uitgemoord. Dit waren moordzuchtige, slechte mannen. Ze haatten Jozef, en Jakob stuurt Jozef eropuit om hem te berichten hoe het met de broers gaat? Had Jakob niet een dienaar kunnen sturen om dezelfde informatie te verkrijgen? Het is onbegrijpelijk, tenzij Jakob dit Jozefs broers onder de neus wilde wrijven.

Hij stuurde Jozef daar immers heen met het veelkleurige gewaad aan. Hij liet hem niet eens gewone reiskleding dragen. Hij liet hem zijn koninklijke gewaad dragen toen hij zijn broers ging opzoeken. Het was duidelijk dat hij volledig aan hen overgeleverd zou zijn. Ik neem aan dat Jakob onderschatte hoe moordzuchtig deze jongens waren. Of misschien dacht hij dat, zelfs als een paar van hen moordenaars waren, de anderen niet zouden toestaan dat ze hem kwaad deden.

Maar door Jozef te sturen in plaats van een dienaar die dezelfde informatie kon verkrijgen, en door hem met dat gewaad aan te sturen, bracht Jakob Jozef kennelijk ernstig in gevaar. Misschien voelde Jakob een bepaalde vijandigheid tegenover die oudere broers en wilde hij hen ergeren, zonder te beseffen hoe ver ze zouden kunnen gaan. Het is gewoon niet erg logisch.

Als Jakob dacht dat sommige broers niet zouden toelaten dat de anderen Jozef kwaad deden, had hij waarschijnlijk gelijk. Ruben was blijkbaar uit ander hout gesneden dan zij. Hij keurde het niet goed dat Jozef als slaaf werd verkocht. Hij was er niet bij toen ze dat deden. Hij keurde wel goed dat ze hem in een put gooiden. Hij zei:

Laten we hem niet doden. Laten we hem in een put gooien.

Maar er staat dat Ruben van plan was terug te komen en Jozef uit de put te bevrijden.

Hij zag dus dat Jozef al in levensgevaar verkeerde zodra hij in de buurt van zijn broers kwam, en hij spaarde hem. Hij gaf hem als het ware uitstel van executie door te zeggen:

Ruben hoorde dat en wilde hem uit hun hand redden. Hij zei: Laten wij hem niet om het leven brengen. Ruben zei ook tegen hen: Vergiet geen bloed; gooi hem in deze put die in de woestijn is, en sla niet de hand aan hem. Hij zei dit om hem uit hun hand te redden en hem naar zijn vader terug te brengen.

GENESIS 37:21-22

Dan kon hij daar als het ware misschien gewoon verhongeren. Maar Ruben was van plan later terug te komen, hem eruit te trekken en hem thuis te brengen bij zijn vader.

19

Ruben probeert Jozef te beschermen

Ruben, de oudste zoon, was dus niet zo vijandig. En dat terwijl juist Ruben het meest bedreigd werd door het voornemen van zijn vader om Jozef een hogere positie te geven. Want als Jozef het eerstgeboorterecht zou krijgen, was het Rubens plaats die Jozef zou innemen. Maar Ruben was blijkbaar een man die niet helemaal zo slecht was als zijn broers. Toch was hij niet in staat hem volledig te bevrijden.

Het lijkt erop dat ze Jozef volgens Rubens aanwijzingen in de put gooiden. Daarna was Ruben om de een of andere reden niet bij de rest toen de karavaan voorbijkwam. Ze verkochten Jozef toen Ruben er niet was. Vervolgens kwam Ruben terug, ontdekte dat Jozef weg was en was ontzet. Dat is wat we zullen zien.

Het lijkt er dus op dat Jakob misschien vond dat Ruben het soort man was dat Jozef zou beschermen als hij in gevaar verkeerde. Maar toch was het nogal waanzinnig om Jozef daarheen te sturen. Jozef was niet eens goed in spoorzoeken. Hij liep gewoon ergens verdwaald in het veld rond en kwam een man tegen. Hij zei:

Hij zei: Ik ben op zoek naar mijn broers; vertel mij toch waar zij aan het weiden zijn.

GENESIS 37:16

En de man zei:

Toen zei die man: Zij zijn vanhier opgebroken, want ik hoorde hen zeggen: Laten we naar Dothan gaan. Jozef ging zijn broers achterna en trof hen aan bij Dothan.

GENESIS 37:17

Dus ging hij daarheen en vond hen. Het is niet eens zo dat Jozef zijn broers gemakkelijk kon vinden. Hij was niet bepaald een buitenmens.

Naar alle waarschijnlijkheid was Jozef niet bepaald een buitenmens, en deze reis ondernemen was beslist gevaarlijk voor hem. Zijn vader had beter moeten weten.

20

Jozef in de put en de karavaan naar Egypte

Toen Jozef bij zijn broers was gekomen, gebeurde het volgende:

En het gebeurde, toen Jozef bij zijn broers was gekomen, dat zij Jozef zijn gewaad uittrokken, het veelkleurige gewaad dat hij droeg,

GENESIS 37:23

Zulke putten komen daar vrij veel voor. Het zijn voormalige waterputten die zijn opgedroogd. Ze waren diep genoeg gegraven om wat water te bereiken, maar niet erg diep. Ze hadden een nauwe opening en liepen onderaan wijder uit. Dat betekent natuurlijk dat de wanden schuin naar de opening toeliepen en niet te beklimmen waren. Als iemand in zo'n put werd gezet, zat hij daar tot het einde van zijn leven of tot zijn dood. Zonder hulp kwam hij er niet uit. Jeremia werd ook in zo'n put geworpen, maar iemand hielp hem eruit.

Ze werden bij oorlogen en dergelijke vaak als tijdelijke gevangenissen gebruikt, om het zo te zeggen. Als je krijgsgevangenen had, zette je ze eenvoudig in een van die putten. Daar zaten ze veilig totdat je hen weer kon komen ophalen. Er was zo'n put in de buurt en daar zetten ze Jozef in.

Vervolgens gingen zij zitten om de maaltijd te gebruiken. Toen ze hun ogen opsloegen, zagen zij, zie, een karavaan van Ismaëlieten uit Gilead aankomen. En hun kamelen droegen specerijen, balsem en mirre, en zij waren op weg om dat naar Egypte te brengen.

GENESIS 37:25

Deze specerijen werden waarschijnlijk voornamelijk gebruikt om lichamen te balsemen, en de Egyptenaren waren heel bedreven in het balsemen. Ze maakten mummies van hun doden. In de meeste culturen werden lichamen niet gebalsemd, maar deze specerijen werden daarvoor gebruikt. Deze kooplieden kwamen uit het land waar deze producten groeiden, of waar ze ze waarschijnlijk hadden verkregen, en vervolgens verkochten ze die in Egypte.

Hier worden ze Ismaëlieten genoemd. In het verhaal worden ze ook Midianieten genoemd. Ze worden afwisselend Ismaëlieten en Midianieten genoemd. Hoewel Midian en Ismaël verschillende mensen waren, met verschillende familielijnen, was het woord Ismaëliet in deze tijd blijkbaar meer een brede verzamelnaam geworden voor verschillende Arabische volken, waaronder de Midianieten. Ze konden dus met beide namen worden aangeduid.

Blijkbaar was Ruben om de een of andere reden weggegaan. Misschien moest hij elders voor kudden zorgen. De kudden waren mogelijk over een heel groot gebied verspreid, aangezien het er misschien duizenden waren. Hij was kennelijk niet bij de andere broers toen deze onderhandelingen plaatsvonden.

21

Juda stelt voor Jozef te verkopen

Toen zei Juda tegen zijn broers:

Toen zei Juda tegen zijn broers: Wat hebben wij er voor baat bij, als wij onze broer doden en zijn bloed verbergen? Kom, laten wij hem aan de Ismaëlieten verkopen; laten wij niet onze hand aan hem slaan. Hij is immers onze broer, ons eigen vlees. Zijn broers luisterden naar hem.

GENESIS 37:26-27

En zijn broers luisterden.

Juda leek ook enigszins een geweten te hebben. Hij wilde Jozef niet doden. We zouden kunnen zeggen dat dit alleen kwam doordat hij het geld wilde hebben dat de verkoop van Jozef zou opleveren, maar hij voerde wel aan:

Hij is tenslotte onze broer.

Hem doden zou een behoorlijk slechte daad zijn tegenover je eigen broer.

Hij redeneerde met zijn broers op basis van geld:

We schieten er niets mee op als we hem doden, maar we kunnen wel aan hem verdienen als we hem verkopen.

Hij wist dat dit zijn broers zou aanspreken, maar zelf werd hij ook bewogen door het feit dat het verkeerd is om je broer te doden. Het is ook verkeerd om hem als slaaf te verkopen, maar Juda dacht misschien net als Ruben dat hij, als hij zich er volledig

tegen verzet om Jozef iets aan te doen, tegenover zijn andere broers in de minderheid zou zijn en door hen overheerst zou worden. Daarom stelde hij voor Jozef minder zwaar te straffen dan zij van plan waren. Hij betoogde dat dit verstandig zou zijn, ook uit zakelijk oogpunt.

Toen er Midianitische kooplieden voorbijkwamen, trokken en tilden zij Jozef uit de put en verkochten zij Jozef voor twintig zilverstukken aan de Ismaëlieten. Die brachten Jozef naar Egypte.

GENESIS 37:28

Dit was een behoorlijk koopje. Een slaaf werd gewoonlijk voor dertig zilverstukken verkocht. De Midianieten kochten hem dus voor twintig, omdat dat de groothandelsprijs was. Ze wilden hem met winst verkopen, en alleen doordat ze hem zo goedkoop konden krijgen, konden ze ertoe worden bewogen dit te doen. Maar er waren tien broers die de opbrengst zouden verdelen, dus ieder van hen zou een paar sikkels krijgen. Ik weet niet zeker hoeveel een sikkel in die tijd werkelijk waard was. En ze namen Jozef mee naar Egypte.

22

Rubens terugkeer en het bedrog van Jakob

Vers 29:

Ruben kwam terug bij de put en zie, Jozef was niet in de put!
Toen scheurde hij zijn kleren.

GENESIS 37:29

Dat is een manier waarop men in het Midden-Oosten verdriet toont. En hij ging terug naar zijn broers en zei:

De jongen is weg, en waar moet ik nu heen?

Het is niet duidelijk of Ruben wist dat hun broer verkocht was. Misschien hadden ze hem er niets over verteld. Het enige wat hij wist, was:

De jongen was weg.

Wat betekent dat? Misschien nam hij aan dat de broers hem gedood hadden of zoiets. We weten niet of Ruben bij deze gelegenheid te horen kreeg wat er gebeurd was, of dat hij er niets van wist tot hij Jozef jaren later weer ontmoette. Maar hij was niet blij met de verdwijning van Jozef, want hij had gehoopt hem bij zijn vader terug te brengen.

Toen namen ze het gewaad van Jozef, doodden een geitenbokje en doopten het gewaad in het bloed. Dat was voordat DNA-onderzoek mogelijk was, dus ze konden niet bewijzen of dit geitenbloed of mensenbloed was. Toen stuurden ze het veelkleurige gewaad naar hun vader. Ze brachten het bij hem en zeiden:

Zij stuurden het veelkleurige gewaad naar hun vader en zeiden:
Dit hebben wij gevonden. Kijk toch eens of dit het gewaad van uw zoon is of niet.

GENESIS 37:32

Hij herkende het en zei:

Hij herkende het en zei: Het is het gewaad van mijn zoon. Een wild dier heeft hem opgegeten. Jozef is ongetwijfeld verscheurd.

GENESIS 37:33

Toen scheurde Jakob zijn kleren, deed een rouwgewaad om zijn middel en rouwde vele dagen om zijn zoon. Hij zou beslist redenen hebben gehad om zichzelf de schuld te geven, omdat hij zijn zoon om te beginnen al in gevaar had gebracht, of het nu een wild dier was of zijn broers die hem gedood hadden. Hem daar zo kwetsbaar naartoe sturen, waar inderdaad wilde dieren en wilde broers waren, was gewoon iets stoms om te doen. Nu had hij zijn zoon verloren, en op dat moment kon hij eigenlijk niemand anders dan zichzelf de schuld geven.

Al zijn zonen en al zijn dochters stonden op om hem te troosten, maar hij weigerde zich te laten troosten. Hij zei:

Al zijn zonen en al zijn dochters stonden op om hem te troosten, maar hij weigerde zich te laten troosten en zei: Voorzeker, ik zal treurend naar mijn zoon in het graf afdalen. Zo beweende zijn vader hem.

GENESIS 37:35

Zo beweende zijn vader hem.

23

Jozef bij Potifar en de schuld van zijn broers

De Midianieten hadden hem inmiddels in Egypte verkocht aan Potifar, een beambte, dat wil zeggen een hoveling van de farao en het hoofd van de lijfwacht. We zullen precies diezelfde informatie nog eens krijgen in hoofdstuk 39, vers 1. Maar in hoofdstuk 38 wordt het verhaal onderbroken om ons te vertellen over de ontwikkeling van Juda's familie.

Eén ding dat we kunnen zien, is dat de huichelarij van de broers zo ver ging dat ze hun vader zagen huilen en rouwen, terwijl ze wisten dat ze hem konden troosten. Ze hadden kunnen zeggen: 'Eigenlijk is Jozef niet dood. Als we het proberen, kunnen we hem misschien op de slavenmarkt in Egypte vinden. We hebben iets heel ergs gedaan, maar we kunnen het niet aanzien dat je zo treurt. Daarom gaan we alles doen wat we kunnen om hem terug te halen.' In plaats daarvan bewaarden ze het geheim, hielden ze de list in stand en keken ze toe terwijl hun vader rouwde. Hij weigerde zich te laten troosten, maar zij probeerden hem te troosten, de huichelaars.

We nemen een pauze en komen daarna terug om over Juda's familie te praten. De reden dat Juda's familie eruit wordt gelicht, en niet de families van de andere broers, is natuurlijk dat Juda de voorvader van de Messias werd. Het is de vraag hoe Mozes, of wie dit gedeelte in het Oude Testament ook schreef, kon weten dat Juda's familie zo

belangrijk zou worden, tenzij dit profetisch aan hem was geopenbaard. Als God dit niet had geopenbaard, waarom zou iemand dan Juda's familie eruit lichten om het verslag op deze manier te geven, en niet de andere elf broers? Maar we weten dat de uiteindelijke uitkomst was dat David en de Messias uit Juda voortkwamen. Daarom is het goed dat we dit verhaal hebben. Dit verhaal geeft ons in feite een deel van de genealogie van Christus. We komen erop terug om daarover te praten.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Genesis 35:1
- Genesis 28:22
- Genesis 33:20
- Genesis 35:2
- Genesis 35:3
- Genesis 35:4
- Genesis 35:5
- Genesis 35:6
- Genesis 35:7
- Genesis 35:8
- Genesis 35:9
- Genesis 35:11
- Genesis 35:12
- Genesis 35:13
- Genesis 35:14
- Genesis 35:16
- Genesis 35:17
- Genesis 35:18
- Genesis 35:19-20
- Genesis 35:21-22
- Genesis 35:23-26
- Genesis 35:29
- Genesis 36:1-3

- Genesis 36:4
- Genesis 36:4-5
- Genesis 36:6-7
- Genesis 36:8
- Genesis 36:9-12
- Genesis 36:13
- Genesis 36:14
- Genesis 36:15-16
- Genesis 36:17
- Genesis 36:20
- Genesis 36:31
- Deuteronomium 17:14
- Deuteronomium 17:15
- Genesis 36:32-33
- Genesis 36:34-38
- Genesis 36:39
- Genesis 36:40-43
- Genesis 37:1-2
- Genesis 37:3
- Genesis 37:6-7
- Genesis 37:9
- Genesis 37:10
- Hebrëen 11:23
- Spreuken 31:30
- 1 Petrus 3:3-4
- Genesis 37:13
- Genesis 37:13-22
- Genesis 37:21-22
- Genesis 37:16
- Genesis 37:17
- Genesis 37:23
- Genesis 37:25
- Genesis 37:26-27
- Genesis 37:28

- Genesis 37:29
- Genesis 37:32
- Genesis 37:33
- Genesis 37:35

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.